

Тәуелсіздікті жырлаған ақын

Ата-бабамыздың шұғылалы арманы, сарғайып күткен сағынышы, елдігіміздің белгісі Тәуелсіздік күніне арналған іс-шараларды өткізу жергілікті ақын, Тәуелсіздікті жырлаған Махмет Теміровтың дүниеден озуымен қатар келді. Осы оқиғаларға орай аудандық орталық кітапхана ұжымы:

«Қуан, қазақ азаттық алғаныңа!

Жаңа жеттің аңсаған арманыңа.

Қорлық, азап, қырғынға душар болып, Өлмей аман өмірде қалғаныңа» - деп жырлаған ақын, ұлағатты ұстаз болған жерлесіміз - Махмет Теміровтың өмірі мен шығармашылығына арналған «Тәуелсіздікті жырлаған ақын» атты еске алу кешін өткізді.

Кешке Киевка №2 қазақ орта мектебінің жоғарғы сынып оқушылары және «Шабыт» әдеби өмір клубының мүшелері қатысты.

Кеш барысында жүргізушілер алдымен ақынның қысқаша өмірбаяны мен шығармашылығына тоқталды.

Махмет Теміровтың 1923 жылы Қарағанды облысы, Нұра ауданы, Амантау ауылында дүниеге келген. 1930-1931 жылы 5 жасында байларды тәркілей бастаған кезде әкесі Балықшы өңіріне көшіп келеді. Махмет Теміров осы шағын ауылда 1935 жылы 3 жылдық бастауыш мектебін бітіреді. Содан соң қазіргі Кертінді ауылындағы қазақ орта мектебінде оқиды. Оны 1940 жылы бітіріп, Қарағандыдағы екі жылдық оқытушылар институтына «қазақ тілі және әдебиеті» факультетіне түседі.

Осы институтта оқып жүрген кезінде ол «халық жаулары» атанған алашордашылар: Ахметтің, Мағжанның, Сәкеннің, Бейімбеттің, Илиястың және т.б. кітаптарын оқып, олар жайында түсінік алып, не үшін күрескендерін біліп рухтанды. Алдағы уақытта сол Алаш азаматтарының жолын қауып, туған елінің азаттығы, бостандығы үшін күресуге бел буады.

Қыркыншы жылдардың орта шеңінде бір топ жастар ЕСЕП - елін сүйген ерлер партиясын ұйымдастырады. Соның ішінде ақын, жерлесіміз Бүркіт Ысқақов пен Махмет Теміровты да болды.

ЕСЕП ұйымының арманы - қазақ елінің басқалармен терезесі тең, адамдарының бақытты болуы еді.

1947 жылы М.Теміровты Алматыда республикалық Шет тілдер институтына түседі. Осы институттың соңғы курсына оқып жүрген кезінде, 1950 жылдың желтоқсанында, «Правда» газетінде Шо-

йынбаев, Айдарова және Якуниндердің «Қазақстан тарихы мәселелерін маркстік - лениндік тұрғыдан баяндайық» деген мақаласы жарияланады. Мақалада Ермұқан Бекмахановтың «XIX ғасырдың 20-40 жылдарындағы Қазақстан» деген кітабы қатты сыналған. Онда Кенесары қозғалысы феодалдық-монархиялық ұлт-

шылдықтың көрінісі болды, оның ешқандай бұқаралық сипаты болған жоқ деп тұжырымдалған. Кітаптың авторын барып тұрған ұлтшыл, ескішіл хандық дәуірді көкөсеген «саяси сенімсіз адам» деп сипаттайды.

Бұл мақаланы оқыған Махмет: «Қазақстанның келешегі зор жас ғаламдарының бірі Е.Бекмахановқа күйе жағу не деген сұмдық, өскенін өшіргісі келіп тұратын күншілдікті бұл қазақ қашан қояды? Бүкіл қазақ даласын қызғыштай қорып, шыбын жанын шуберекке түйген, патша үкіметінің басқыншы жендеттерін туған жерден қуып, еліме еркіндік әперсем деп жанталасқан Кенесарының қаралауы деген не масқара?!» деп ызаға булығып, ашына айыптаған болатын.

Міне, осындай үгіті мен өткір пікірі үшін ол ақын, ғалым жерлесіміз Бүркіт Ысқақов, Рамазан, Айтбай Нарешевтермен бірге 1951 жылдың 14-15 маусымында Қазақ республикасының Жоғарғы соты РСФСР қылмысты істер кодексінің 11- тармағымен 25 жылға сотталып, қосымша 5 жылға азаматтық құқығынан айырылады.

Өзіне кесілген өділетсіз жазаны ол Сі-

бірде өткерді, ауыр жұмыстар атқарды. Сібірдің сықырлаған сары аязында, адам төзгісіз жұмыстан талай азамат құрбан болды.

Осындай қияметті басынан кешіріп, алты жыл азап шегіп, 1956 жылы М.Теміровты аман-есен елге оралды. Алматыда оқуын жалғастырады. Еліне аман-есен оралған

кезеңдер» - дастандар мен поэмалар, «Арман мен азап» - естелік, «Қуан, қазақ, азаттық алғаныңа» - өлеңдер жинағы, «Азаттықты аңсап, азап кешкендер» кітабы жарыққа шықты.

Ақын поэзиясының әлемі әр түрлі тақырыптарды қозғайды, оларға мән беріп, өзінің ой-пікірін қосады. Мысалы «Аққуды атқан - азалы» поэмасында Махмет Теміровты шынайы махаббат пен достықты жырласа, «Жандар батыр» деген дастанында халық жанашыры Жандар ертедегі эпостардың бас кейіпкерлері тәрізді өзінің батылдық қасиетімен бейнеленіп, қалың жұрттың құрметіне бөленген. Сонымен бірге «Аққуды атпас болар», «Тілеймін бақыт халқыма», «Кенесханның қайғысы» деген көлемді толғаулармен жұртшылық кенінен таныс.

2006 жылы Махмет Теміровты Қазақстан Жазушылар одағының мүшелігіне қабылданды.

Оның есімі Қарағанды облысының жұртшылығына жас ұрпақ тәрбиешісі, ұстаз, ал жалпы тәуелсіз Қазақстан Республикасының жыр сүйер қауымына дарынды ақын ретінде танымал болып қалмақ.

Кеш соңында Киевка №2 қазақ орта мектебінің оқушылары: Зекен Әкімбек, Бахиева Аида, Ақаш Элдар, Ысқақов Дамир, Өлбатырова Мәрей, Иманқұлова Гүлдана, Өшім Ақерке, Қамбар Айсара, Володия Айгерім, Зубайарина Саида М. Теміровтің «Қуан, қазақ, азаттық алғаныңа» және «Желтоқсан мен тәуелсіздік» атты толғауларынан үзінділер оқыды.

«Шабыт» клубының мүшелері ақынның «Алаш асылдары»: Ахмет Байтұрсынов, Мағжан Жұмабаев, Сәкен Сейфуллин, езіміздің жерлестеріміз: Абдолла Асылбеков, Бүркіт Ысқақов, Сәйділі Талжанов, Кәрім Мыңбаев және т.б. арнап жазған өлеңдерін оқыды.

Ақынның 1932-1933 жылдары аштыққа ұшырап, тұтас құрып кетуге айналған қазақ халқының ауыр жағдайын шебер суреттеген «Мешкей мешін» атты дастаны «Шабыт» клубының мүшесі Жақия Нұрбол оқыды.

Сондай-ақ, арнайы жасақталған кітап көрмесіне шолу жасалып, көрермендер ақынның алаш арыстарына арнаған өлеңдерінен құрастырылған викторинаға қатысып, белсенділік көрсетті.

С.А. Мұстафина
Оқырмандарға қызмет көрсету
секторының меңгерушісі